

Sprawozdanie merytoryczne z działań Ośrodka Działań Ekologicznych "Źródła" w roku 2008

1. Nazwa, adres, dane dotyczące członków zarządu i celów statutowych organizacji

Stowarzyszenie Ośrodek Działań Ekologicznych "Źródła" z siedzibą w Łodzi przy ul. Zielonej 27, założone w dn. 27 lutego 1997, wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000118574 w dn. 27 czerwca 2002 r. Stowarzyszenie posiada status "organizacji pożytku publicznego" (OPP).

Numer REGON: 471564315, numer NIP 725-14-95-936

Dane dotyczące członków Zarządu:

1. Karolina Baranowska, prezes
zamieszkała w Łodzi przy ul. Kossaka 7 m.35
2. Małgorzata Świderek, wiceprezes
zamieszkała w Łodzi przy ul. Zielonej 25a m.11
3. Beata Perkowska, członkini zarządu
zamieszkała w Giżynie 5, poczta Strzegowo
4. Piotr Mazurek, członek zarządu
zamieszkały w Warszawie przy ul. Przasnyskiej 12a/2

Cele statutowe stowarzyszenia:

- a) pobudzanie świadomości ekologicznej społeczeństwa,
- b) promocja i popieranie kultury ekologicznej,
- c) humanitarna ochrona zwierząt,
- d) działanie na rzecz ochrony fauny i flory,
- e) ochrona naturalnych siedlisk roślin i zwierząt,
- f) zapobieganie degradacji środowiska,
- g) wszechstronne propagowanie informacji, metod i technik w zakresie działalności przeciwko uzależnieniom,
- h) działania na rzecz pokoju, praw człowieka i pacyfizmu,
- i) propagowanie zdrowego stylu życia,
- j) ochrona dziedzictwa przyrodniczego,
- k) ochrona konsumentów oraz popularyzacja ich praw,
- l) działalność na rzecz rozwoju regionalnego i rozwoju obszarów wiejskich,
- m) kształtowanie postaw postępowania i działalności zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

2. Zasady, formy i zakres działalności statutowej

Działalność statutowa prowadzona jest poprzez:

- a) prowadzenie ośrodka edukacji i kultury ekologicznej dla młodzieży,
- b) prowadzenie edukacji ekologicznej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży oraz nauczycieli,
- c) organizowanie spotkań, targów, kongresów, seminariów i konferencji,
- d) organizowanie konkursów, wystaw, festiwali
- e) organizowanie wycieczek, zielonych szkół, obozów letnich i zimowych,
- f) prowadzenie i wspieranie działalności wydawniczej, w tym wydawanie książek i czasopism o tematyce związanej z celami statutowymi,
- g) rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych oraz innych związanych z promocją i wspieraniem celów statutowych,
- h) współpraca z organami władzy publicznej, samorządami, środkami masowego przekazu oraz podmiotami gospodarczymi, a także inicjowanie partnerstwa międzysektorowego,
- i) współpraca z organizacjami, instytucjami i osobami w kraju i za granicą
- j) występowanie z wnioskami i opiniami do właściwych władz i urzędów oraz sądów w sprawach dotyczących celów statutowych,
- k) propagowanie informacji o możliwościach prawnego przeciwdziałania pojawiającym się zagrożeniom ekologicznym,
- l) inne działania realizujące cele statutowe.

Działania te mogą być prowadzone w formie nieodpłatnej lub w formie odpłatnej działalności pożytku publicznego.

W roku 2008 działalność statutowa realizowana była w szczególności poprzez następujące wyodrębnione działania (projekty):

1. Ośrodek Edukacji i Kultury Ekologicznej (Łódź, Warszawa, Kraków)
2. Bardzo Zielone Szkoły
3. Parki i ogrody oczami młodzieży (etap V)
4. Sklep → wysypisko: ulica jednokierunkowa? (2 i 3 edycja)
5. Szkolne ogrody – zielone pracownie
6. Psubraty. Ochrona humanitarna zwierząt
7. Ekoedukatorzy 2 – program rozwoju lokalnych grup wolontariatu ekologicznego
8. Kupuj Odpowiedzialnie (etap I i II)
9. Dolinami Rzek
10. Pakiet Edukacyjny: Natura 2000 i inne formy ochrony przyrody
11. Inne działania

3. Informacja o prowadzonej działalności gospodarczej

Stowarzyszenie nie prowadzi działalności gospodarczej i nie jest wpisane do rejestru przedsiębiorców.

4. Przychody w roku 2008:

Przychody z działalności statutowej	2.648.511,02 zł
w tym	
Przychody z odpłatnej działalności pożytku publicznego	319.496,03 zł
w tym:	
• realizacja Bardzo Zielonych Szkół	276.433,60 zł
• realizacja warsztatów ekologicznych	43.062,39 zł
Przychody z nieodpłatnej działalności pożytku publicznego	2.329.014,99 zł
w tym:	
• darowizny	13.238,57 zł
• dotacje	428.327,85 zł
w tym z NFOŚiGW	318.583,82 zł
• przychody z wpłat 1% podatku	1.887.448,57 zł

5. Poniesione w roku 2008 koszty:

a) na realizację celów statutowych	871.674,44 zł
w tym:	
koszty realizacji zadań statutowych działalności nieodpłatnej pożytku publicznego	417.811,61 zł
koszty realizacji zadań statutowych działalności odpłatnej pożytku publicznego	453.862,83 zł
b) na administrację	9.294,94 zł
c) pozostałe koszty	0,00 zł

6. Wynagrodzenia pracowników:

liczba osób zatrudnionych w organizacji

Według stanu na dzień 1 stycznia 2008 r. stowarzyszenie zatrudniało 4 pracowników. Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. stowarzyszenie zatrudniało 5 pracowników.

a) łączna kwota wynagrodzeń wypłaconych przez stowarzyszenie	285.782,48 zł
w tym:	
umowy o pracę	75.502,82 zł
umowy zlecenia i o dzieło	200.916,00 zł

b) wysokość wynagrodzeń wypłaconych łącznie członkom zarządu i innym organów stowarzyszenia

Stowarzyszenie nie wypłaca żadnych wynagrodzeń członkom swoich organów. Wśród osób zatrudnionych do wykonania konkretnych zadań (nie związanych z kierowaniem organizacją, która to praca wykonywana jest społecznie) znajdowały się również osoby pełniące funkcję w Zarządzie stowarzyszenia i wypłacono im łącznie w roku 2008 wynagrodzenie w wysokości:

Karolina Baranowska	28.222,32 zł
Małgorzata Świderek	28.542,55 zł
Beata Perkowska	3627,22 zł
Piotr Mazurek	7897,28 zł

Członkowie Komisji Rewizyjnej nie otrzymywali żadnych wynagrodzeń, gdyż zabrania tego statut oraz ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

7. Majątek stowarzyszenia:

a) udzielone przez stowarzyszenie pożyczki pieniężne

Stowarzyszenie nie udzielało w 2008 roku żadnych pożyczek pieniężnych.

b) kwoty ulokowane na rachunkach bankowych

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. Stowarzyszenie posiadało:

- na ośmiu rachunkach bieżących w BRE Banku SA w Łodzi łącznie 46.928,85 zł
- na rachunku bieżącym w Noble Banku SA 40.869,04 zł
- na rocznej lokacie terminowej w Noble Banku SA 1.000.000,00 zł

c) wartość nabytych obligacji oraz udziałów w spółkach

Stowarzyszenie posiada na rachunku w Domu Maklerskim BZ WBK 4000 certyfikatów "Przyjazna Planeta" o wartości nominalnej 100 zł/szt. – o łącznej wartości 400.000,00 zł

d) nabyte nieruchomości

W 2008 r. stowarzyszenie nabyło lokal o powierzchni 68,40 m² wpisany do księgi wieczystej nr LD1M/00133420/5 oraz związane z tym lokalem ⁸⁶/₁₀₀₀ części wspólnych budynku oraz ⁸⁶/₁₀₀₀ prawa wieczystego użytkowania gruntu – o łącznej wartości 292.336,30 zł

e) nabyte pozostałe środki trwałe

W roku 2008 stowarzyszenie nabyło urządzenia techniczne i maszyny oraz inne środki trwałe o łącznej wartości 19.885,68 zł

f) wartość aktywów i zobowiązań

Aktywa trwałe	707.667,69 zł
Aktywa obrotowe	1.149.253,67zł
Zobowiązania krótkoterminowe i rozliczenia międzyokresowe	29.234,57 zł
Suma bilansowa	1.856.921,36 zł

Szczegółowe informacje w sprawozdaniu finansowym stanowiącym załącznik II.

8. Działalność zlecona przez podmioty państwowe i samorządowe

W roku 2008 stowarzyszenie podpisało następujące umowy:

- umowa z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – dotacja w wysokości 29.500,00 zł na przeprowadzenie zadania pt. "Szkolne ogrody - zielone pracownie" – umowa nr **24/2008/Wn-50/EE-KN/D** z dnia 18.02.2008
- umowa z Ministerstwem Spraw Społecznych w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na realizację zadań publicznych zgodnie z przepisami o działalności pożytku publicznego, umowa nr **97** z dnia 12.08.2008 – dotacja w wysokości 35.000,00 zł na przeprowadzenie zadania pt. "Program edukacyjny Psubraty"
- umowa z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – dotacja w wysokości 170.970,00 zł na przeprowadzenie zadania pt. "Sklep → wysypisko: ulica jednokierunkowa?" – umowa nr **285/2008/Wn-50/EE-EE/OP/D** z dnia 31.10.2008
- umowa z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – dotacja w wysokości 45.400,00 zł na przeprowadzenie zadania pt. "Dobre zarządzanie → skuteczne działanie" – umowa nr **306/2008/Wn-2/EE-BS/D** z dnia 13.11.2008
- umowa z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – dotacja w wysokości 163.034,00 zł na przeprowadzenie zadania pt. "Seria filmów dokumentalnych pt. Dolinami rzek" – umowa nr **467/2008/Wn-50/EE-FI/D** z dnia 23.12.2008
- umowa z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi – dotacja w wysokości 39.200,00 zł na przeprowadzenie zadania pt. "Realizacja filmu edukacyjnego emitowanego na antenie TVP3 pt. Łódzkie Parki Miejskie" – umowa nr **317/EE/D/2008** z dnia 30.12.2008

Realizowane były w 2008 roku również umowy podpisane wcześniej:

- dotacja w wysokości 49.950,00 zł na przeprowadzenie zadania pt. "Rozwój ogólnopolskiej działalności stowarzyszenia" – umowa z NFOŚiGW nr 272/2007/Wn-50/EE-BS/D z dnia 28.09.2007
- dotacja w wysokości 33.600,00 zł na przeprowadzenie zadania pt. "EkoEdukatory 2" – umowa z NFOŚiGW nr 362/2007/Wn-50/EE-PO/D z dnia 31.10.2007
- dotacja w wysokości 104.500,00 zł na przeprowadzenie zadania pt. "Parki i ogrody oczami młodzieży" – umowa z NFOŚiGW nr 178/2007/Wn-50/EE-EE/D z dnia 20.08.2007
- dotacja w wysokości 102.700,00 zł na przeprowadzenie zadania pt. "Sklep → wysypisko: ulica jednokierunkowa?" – umowa z NFOŚiGW nr 219/2007/Wn-50/EE-EE/OP/D z dnia 11.09.2007

9. Informacja o rozliczeniach z tytułu ciążących zobowiązań podatkowych oraz w sprawie składanych deklaracji podatkowych.

Stowarzyszenie nie posiada zaległości z tytułu zobowiązań podatkowych. Zaliczki od podatku dochodowego od osób fizycznych pobierane przy wypłacaniu wynagrodzeń są regularnie odprowadzane na konto Urzędu Skarbowego Łódź-Polesie. Deklaracja CIT składana jest raz do roku.

Załącznik nr I

OŚRODEK EDUKACJI I KULTURY EKOLOGICZNEJ (Łódź, Warszawa, Kraków)

- Cele:** uatrakcyjnienie oferty edukacji pozaszkolnej dla uczniów łódzkich i warszawskich szkół i przedszkoli, aktywizacja uczniów i grona pedagogicznego, zachęcenie do samodzielnych inicjatyw i realizowania własnych pomysłów dotyczących ekologii, rozwoju zrównoważonego, zdrowego stylu życia oraz rozwoju demokracji lokalnej.
- Adresaci:** uczniowie przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, nauczyciele
- Zasięg:** z terenu woj. Łódzkiego, mazowieckiego, małopolskiego i śląskiego
- Terminy:** projekt prowadzony jest od 1997 roku, (w Warszawie od 2005 roku, w Krakowie od 2008 roku), nie planujemy zakończenia projektu
- Opis:** projekt obejmuje różnorodne działania skierowane do dzieci i młodzieży oraz nauczycieli mające na celu podniesienie świadomości ekologicznej:

ośrodek "Zielona 27" w Łodzi

We wrześniu 2008 roku nastąpiło otwarcie nowego stacjonarnego ośrodka edukacji ekologicznej i aktywizacji lokalnej "Zielona 27" w nowej siedzibie stowarzyszenia. W ośrodku oprócz warsztatów dla dzieci i młodzieży, szkoleń dla nauczycieli odbywają się także pokazy filmów, wystawy, spotkania dyskusyjne i warsztaty dla szerokiej publiczności, działa biblioteka ekologiczna.

warsztaty ekologiczne w szkole oraz w ośrodku "Zielona 27" (Łódź)

Dwu- i czterogodzinne warsztaty ekologiczne prowadzone przez pracowników Ośrodka. Dysponujemy zestawem 18 różnych dwugodzinnych warsztatów koncentrujących się wokół takich tematów jak: mała ekologia, ochrona humanitarna zwierząt, ochrona dzikiej przyrody, zdrowy styl życia), prowadzonych metodami aktywizującymi, z wykorzystaniem technik twórczego myślenia, zawierających zabawy plastyczne, parateatralne, zabawy ruchowe, dyskusje, pokazy filmów.

Wynik: w 2008 roku przeprowadzono 120 warsztatów ekologicznych w szkole, w których udział wzięło łącznie około 2600 uczniów.

warsztaty ekologiczne dla przedszkoli (Łódź)

W listopadzie 2008 roku rozpoczęto realizację warsztatów dla przedszkoli w Łodzi. Dysponujemy zestawem 8 różnych godzinnych i półtoragodzinnych warsztatów koncentrujących się wokół takich tematów jak: mała ekologia, ochrona humanitarna zwierząt, ochrona dzikiej przyrody, zdrowy styl życia), prowadzonych metodami aktywizującymi, z wykorzystaniem technik twórczego myślenia, zawierających zabawy plastyczne, parateatralne, zabawy ruchowe.

Wynik: w 2008 roku przeprowadzono 5 warsztatów ekologicznych w szkole, w których udział wzięło łącznie 65 przedszkolaków.

warsztaty ekologiczne i przyrodnicze w terenie (Łódź)

Od 2003 lat ODE Źródła organizuje zajęcia terenowe w łódzkich parkach i lasach. Zajęcia w terenie nie tylko urozmaicają szkolną codzienność i pozwolą pobyc na łonie natury, ale przede wszystkim uzupełnią realizację ekologicznej i regionalnej ścieżki międzyprzedmiotowej. Zajęcia prowadzone są metodami aktywizującymi, przy dużym udziale zajęć ruchowych i wykorzystaniu kart pracy. Dysponujemy zestawem 13 różnych spacerów.

Wynik: w 2008 roku przeprowadzono 15 warsztatów ekologicznych i przyrodniczych w terenie, w których udział wzięło łącznie około 330 osób.

warsztaty edukacji regionalnej (Łódź)

Kultura ludowa i dawne tradycje to seria warsztatów dzięki którym uczniowie mają okazję poznać i zrozumieć często zapomniane zwyczaje swoich przodków. Zapoznają się z symboliką poszczególnych elementów dawnych świąt i obrzędów oraz odkrywają zawarte w nich sensy i znaczenia. Dowiadują się też jaki jest rodowód obecnych zwyczajów świątecznych i jak bardzo różnią się one od tych dawnych. Warsztaty są doskonałym uzupełnieniem międzyprzedmiotowych ścieżek: regionalnej, ekologicznej, prozdrowotnej. Zajęcia prowadzone są metodami aktywizującymi grupę, obejmują wiele tradycyjnych zabaw, zajęć ruchowych i plastycznych. Dysponujemy zestawem 6 różnych zajęć o tej tematyce.

Wynik: w 2008 roku przeprowadzono 5 warsztatów edukacji regionalnej, w których udział wzięło łącznie około 110 osób.

warsztaty artystyczno-ekologiczne (Łódź)

Zajęcia przeznaczone dla wszystkich typów szkół, podczas warsztatów uczniowie nauczą się rozmaitych technik plastycznych jak czerpanie papieru, zdobienie toreb z materiału, kolażu itp. dowiedzą się dlaczego warto oszczędzać i powtórnie wykorzystywać papier, dlaczego na zakupy warto pójść z własną torbą, poznają różne gatunki roślin i role w kulturze i przyrodzie. Oferta obejmuje 8 różnych tematów zajęć.

Wynik: w 2008 roku przeprowadzono 40 warsztatów artystyczno-ekologicznych, w których wzięło udział łącznie około 880 osób.

comiesięczne weekendowe warsztaty ekologiczno-artystyczne dla rodzin (Łódź)

W 2008 roku rozpoczęliśmy organizację comiesięcznych zajęć skierowanych do szerokiego grona odbiorców, Warsztaty tematyką nawiązują będą do świąt kalendarzowych, zmian pór roku (Dzień Babci, Walentynki, pierwszy dzień wiosny, Dzień Matki, Dzień Ojca, Wspomnienia z wakacji, Dary jesieni, Andrzejką, Mikołajki, Boże Narodzenie). Celem zajęć jest zwrócenie uwagi na jakość spędzania czasu wolnego z rodziną i przyjaciółmi w twórczej atmosferze, na świadomą konsumpcję dóbr, a przede wszystkim ograniczenie konsumpcji, możliwości samodzielnego wykonania wielu przedmiotów. Zajęcia prowadzi 4 animatorów zajmujących się czterema różnymi działaniami np. zdobienie toreb bawełnianych, czerpanie papieru, tworzenie ramek do zdjęć, robienie odlewów gipsowych, kolaże z zasuszonych roślin itp.).

Wynik: w warsztatach uczestniczy średnio ok. 50 osób.

wystawy (Łódź)

W 2008 roku nowym ośrodkiem "Zielona 27" prezentowana była wystawa fotografii pt. "Parki Łodzi" oraz wystawa ilustracji książkowych pt. "Psubraty – jak pomóc zwierzętom".

zielone dni za miastem (Łódź)

Wycieczki jednodniowe z programem ekologicznym prowadzone są przez ODE Źródła od 2004 roku. W programie Zielonych Dni Za Miastem jest zwiedzanie i obserwacje miejsc przyrodniczo cennych w województwie łódzkim, a dodatkowo odbędą się terenowe zajęcia przyrodniczo-ekologiczne. Podczas całej wycieczki realizowany jest program edukacyjny. Trasa wycieczki ułożona jest specjalnie pod kątem realizacji zajęć edukacyjnych. Tematy warsztatów ustalane są z wychowawcą klasy. Oferujemy trzy kierunki wycieczek: Tropem żubra (Spalski Park Krajobrazowy), Wielki błękit (Sulejowski Park Krajobrazowy) oraz Pagórki i parowy (Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich).

Wynik: W 2008 roku zorganizowano jeden zielony dzień za miastem, dla grupy 21 osobowej.

warsztaty ekologiczne w szkole i przedszkolu (Warszawa)

Dwugodzinne warsztaty ekologiczne prowadzone przez pracowników Filii. W roku 2008 w ofercie warsztatowej Filii w Warszawie znajdowało się 20 scenariuszy zajęć, głównie z zakresu małej ekologii. Zajęcia prowadzone są metodami aktywizującymi, z wykorzystaniem technik twórczego myślenia, zawierają zabawy plastyczne, parateatralne, zabawy ruchowe, dyskusje.

Wynik: W roku 2008 przeprowadzonych zostało ok. 20 warsztatów ekologicznych w szkołach, w których wzięło udział około 600 osób. Zrealizowano także około 15 warsztatów w przedszkolach, w których uczestniczyło około 340 dzieci.

warsztaty terenowe i laboratoryjne (Warszawa)

W ofercie warsztatowej filii w Warszawie znajdują się cztery warsztaty terenowe i laboratoryjne

Wynik: W 2008 roku przeprowadzono 3 warsztaty terenowe, wzięło w nich udział ok. 70 uczniów.

warsztaty artystyczno-ekologiczne (Warszawa)

W ofercie warsztatowej filii w Warszawie znajdują się dwa warsztaty artystyczno-ekologiczne: „Powrót papieru czyli użyteczna makulatura” oraz „Torba w kwiatki...”

Wynik: W 2008 roku przeprowadzono 4 warsztaty specjalne, wzięło w nich udział ok. 100 uczniów.

warsztaty ekologiczne w szkole (Kraków)

Dwugodzinne warsztaty ekologiczne prowadzone przez pracowników Filii. Dysponujemy zestawem 14 różnych dwugodzinnych warsztatów koncentrujących się wokół takich tematów jak : mała ekologia . ochrona praw zwierząt, ochrona dzikiej przyrody , zdrowy styl życia , świadome zakupy. Warsztaty prowadzone metodami aktywizującymi z wykorzystaniem technik twórczego myślenia, wykorzystujące zabawy plastyczne, parateatralne , zabawy ruchowe , pokazy filmów i dialog.

Wynik: W 2008 roku przeprowadzonych zostało 25 warsztatów ekologicznych w szkole, w których wzięło udział łącznie około 500 osób.

warsztaty ekologiczne i przyrodnicze w terenie (Kraków)

W ofercie warsztatowej filii w Krakowie znajduje się jeden warsztat terenowy: „Warsztaty przyrodnicze w parku im. W. Bednarskiego”.

Wynik: W 2008 roku nie odbywały się warsztaty terenowe.

warsztaty artystyczno-ekologiczne (Kraków)

W ofercie warsztatowej filii w Krakowie znajdują się dwa warsztaty artystyczno ekologiczne: „Powrót papieru czyli użyteczna makulatura” oraz „torba w kwiatki...”

Wynik: W 2008 roku przeprowadzono 4 warsztaty specjalne, wzięło w nich udział ok. 100 uczniów.

dyplom "Młodego Ekologa"

Corocznie kilka tysięcy uczniów korzysta z oferty edukacyjnej Ośrodka, a klasy które przejdą cykl pięciu różnych warsztatów otrzymują dyplom "Młodego Ekologa". Ośrodek Działań Ekologicznych "Źródła" od 1999 roku przyznaje

"Dyplom Młodego Ekologa" najaktywniejszym klasom i uczniom, jest on świadectwem zaangażowania w ochronę przyrody. Dotychczas dyplom otrzymało ponad 3500 uczniów z ponad 130 klas, są wśród nich głównie młodzi łodzianie - uczestnicy warsztatów ekologicznych, uczniowie klas współpracujących ze "Źródłami", ale dyplom otrzymało również wielu uczniów z najodleglejszych zakątków Polski, są to uczestnicy "Bardzo Zielonych Szkół" - wycieczek z intensywnym programem ekologicznym.

Wynik: w 2008 roku Dyplom Młodego Ekologa otrzymało 55 klas, łącznie około 1130 uczniów.

biblioteka ekologiczna (Łódź)

Ośrodek od kilku lat gromadzi zbiór książek, czasopism, filmów związanych z ochroną środowiska. Posiadamy bogate zbiory publikacji z zakresu edukacji ekologicznej, prawa, ekonomii, organizacji i instytucji ochrony środowiska, ochrony przyrody, praw zwierząt, ochrony konserwatorskiej, zdrowego żywienia, etyki; a także albumy, raporty o stanie środowiska, atlasy oraz prasę ekologiczną. W roku 2006 biblioteka została skatalogowana, z komputerowego katalogu można skorzystać na miejscu, planujemy również udostępnienie katalogu na stronie internetowej Ośrodka.

Wynik: nie prowadzimy statystyk dotyczących biblioteki.

szkolenia dla nauczycieli

Ośrodek organizuje szkolenia dla nauczycieli z zakresu edukacji ekologicznej, prozdrowotnej i regionalnej według swoich programów a także w ramach projektów edukacyjnych realizowanych we współpracy z innymi organizacjami, a także przygotowujemy szkolenia na zamówienie. Ponadto prowadzimy punkt konsultacyjny dla nauczycieli.

Wynik: w 2008 roku pracownicy dydaktyczni Ośrodka zorganizowali i przeprowadzili następujące szkolenia:

- 1 szkolenie w ramach projektu "Psubraty. Ochrona humanitarna zwierząt", łącznie 5 godzin
- 6 szkoleń w ramach projektu "Sklep → wysypisko: ulica jednokierunkowa?", łącznie 16 godzin
- 2 szkolenia na dla nauczycieli opiekunów Zielonych Grup i Zielonych Klas zlecenie UM Wołomin, "Mała ekologia" oraz "Co zrobić by szkoła była ekologiczna?", "Gry i zabawy ekologiczno-przyrodnicze w terenie" oraz "Szkolne ogrody dydaktyczne", łącznie 8 godzin
- 3 szkolenia otwarte dla zainteresowanych nauczycieli "Gry i zabawy z zakresu edukacji ekologiczno-przyrodniczej i regionalnej", "Rady na odpady", "Kupuj odpowiedzialnie" (we współpracy z ŁCDNiKP), łącznie 9 godz.
- 20 seminariów "Szkolne ogrody – zielone pracownie", łącznie 40 godzin
- 5 szkoleń dla nauczycieli i liderów młodzieżowych "Ekotrasa – czyli ekologiczne trasy edukacyjne jako sposób promocji gminy/powiatu" (na zlecenie Centrum Edukacji Obywatelskiej), łącznie 26 godzin

szkolenia/warsztaty dla studentów

Wynik: w 2008 roku prowadzono 4 szkolenia dla studentów w tym 3 organizowane przez Koło Naukowe Sozologów i Samorząd Studentów UKSW („Szkolenie z zakresu formułowania wniosków o dofinansowanie z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej”, „Szkolenie z przygotowania planów i prowadzenia warsztatów z zakresu edukacji ekologicznej dla dzieci i młodzieży”, „Szkolenie z zakresu wykorzystania środków Unii Europejskiej na rozwój lokalnej turystyki i infrastruktury turystycznej rejonów wiejskich”) oraz dwugodzinne warsztaty dla studentów 3 roku geografii UŁ nt. idei sprawiedliwego handlu.

opracowywanie materiałów dydaktycznych

W roku 2008 opracowano:

- trzy karty pracy w ramach projektu "Psubraty"
- sześć konspektów do zajęć ekologicznych w przedszkolu
- prezentacje multimedialne "Zielona 27", "Sprawiedliwy handel", "Ekotrasa"
- broszura - wytyczne do projektu "Psubraty. Ochrona humanitarna zwierząt"
- broszura - wytyczne dla nauczycieli do wyznaczania ekotras w ramach projektu Centrum Edukacji Obywatelskiej "Aktywni z Natury" oraz opracowanie programu szkolenia oraz prezentacji szkoleniowej

Poza opracowywaniem własnych programów i pojedynczych scenariuszy pomagamy w opracowywaniu programów autorskich oraz opiniujemy programy. Współpracujemy z Wojewódzkim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Łodzi oraz Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego.

wydawnictwa

Ośrodek od początku swego istnienia prowadzi działalność wydawniczą, znaczące pozycje wydane w ubiegłych latach to: B. Stawicka, S. Ruciński "Ekologia mieszcucha", B. Stawicka, G. Świderek oraz "Ekologia mieszcucha po raz drugi", G. Świderek, K. Krakowska "Spacer po zielonej Łodzi", cykl przewodników po parkach kolejnych województw ("Parki i ogrody woj. ...")

Wynik: W 2008 roku wydane zostały następujące publikacje

- G. Świderek, Psubraty. Jak pomóc zwierzętom?, ISBN 987-83-928246-0-2
- G. Świderek, Szkolne ogrody – zielone pracownie, ISBN 987-83-926162-9-0
- A. Bańkowska, M. Pawełczak, ABC segregacji, (wydanie II)
- Kalendarzyki listkowe, pocztówki (4 wzory)

promocja w internecie

najważniejsze strony internetowe

strona stowarzyszenia:

Bardzo Zielone Szkoły:

Źródła OPP:

Parki i ogrody oczami młodzieży:

Psubraty:

Sklep -> wysypisko: ulica jednokierunkowa?:

Szkolne ogrody – zielone pracownie

www.zrodla.org – 20.000 wejść/m-c

www.zieloneszkoly.pl – 4500 wejść/m-c

opp.zrodla.org – 80.000 wejść/m-c

www.parki.org – 15.000 wejść/m-c

zwierzeta.zrodla.org – 1500 wejść/m-c

www.recykling.edu.pl – 950 wejść/m-c

zielonepracownie.zrodla.org – 2000 wejść/m-c, 78.000 wejść w kwietniu 2008

Strona internetowa stowarzyszenia została w 2008 roku zaprojektowana i wykonana od nowa.

Inne działania

Wspieranie działań proekologicznych na terenie szkoły. Wspólne z gronem pedagogicznym z danej szkoły przygotowywanie działań ekologicznych przy współudziale uczniów: konkursów, wystaw, przedstawień związanych np. z Dniem Ziemi, Tygodniem Zwierząt itp., udział w jury konkursów międzyszkolnych.

M.in. ODE Źródła brał czynny udział lub współorganizował następujące wydarzenia:

- **I Bielański Dzień Ekologiczny:** Razem z Kołem Naukowym Sozologów przy Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego nasi trenerzy i wolontariusze przygotowali i przeprowadzili szereg warsztatów zapoczątkowując obchody I Bielańskiego Dnia Ekologicznego w Gimnazjum nr 71 w Warszawie. W akcję zaangażowana była cała szkoła – różnorodne warsztaty przyciągały uwagę dzieci, grona pedagogicznego a także rodziców odwiedzających szkołę i mieszkańców osiedla. Każdy mógł znaleźć coś dla siebie, poczynając od kolorowanek i różnych zabaw plastycznych a skończywszy na czerpaniu papieru. Akcja ta na pewno będzie kontynuowana w następnych latach.
- **Opieka nad klasą o profilu ekologicznym w Gimnazjum nr 44 w Warszawie:** Gimnazjum nr 44 zwróciło się do nas z prośbą o cykliczne prowadzenie warsztatów oraz wsparcie przy przygotowaniu programu dla klasy o profilu ekologicznym. Po konsultacjach z opiekunem klasy stworzyliśmy ekologiczny program zajęć na cały rok szkolny. Program obejmuje wszystkie najważniejsze zagadnienia związane z szeroko rozumianą edukacją ekologiczną. Oprócz zajęć w szkole zapewnimy uczniom wycieczki pokazujące w praktyce różnorodne zagadnienia. Planujemy nawiązać współpracę również z następnymi klasami o tym profilu. W przyszłym roku planowane jest stworzenie kompleksowego 3 letniego programu edukacji ekologicznej dla gimnazjum.
- **V Międzyszkolny Konkurs Ekologiczny pt. „Chrońmy Ziemię – Nasz Dom”:** Konkurs przeznaczony jest dla klas 1-3 Gimnazjum oraz klas 4-6 Szkoły Podstawowej. Organizatorem jest Gimnazjum nr 46. Kategorie konkursowe dla uczniów szkół podstawowych to konkurs plastyczny lub prezentacja multimedialna. Kategorie konkursowe dla uczniów gimnazjum to konkurs fotograficzny lub praca badawcza. Przedstawiciel ODE „Źródła” wszedł w skład jury oceniającej prace konkursowe. Zgłoszenia konkursowe były nadsyłane do 15 grudnia 2008 roku. Ostateczne rozstrzygnięcie konkursu będzie miało miejsce 28 kwietnia 2009 roku.
- **V Konkurs "Matematyczne wędrówki po Łodzi":** Konkurs dla gimnazjalistów organizowany przez Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego. VII edycja poświęcona była łódzkim parkom. Przedstawiciel Źródeł uczestniczył w pracach jury, stowarzyszenie ufundowało także nagrody w postaci książek „Parki i ogrody województwa łódzkiego”
- **Konkurs „Co wiecie o ekoświecie?”:** Konkurs ekologiczny zorganizowany corocznie w kwietniu przez Szkołę Podstawową nr 109 w Łodzi we współpracy ze Źródłami (współpraca organizacyjna, nadzór merytoryczny, jury, fundowanie nagród)
- **Konkurs „Z ekologią za pan brat”:** VII międzyszkolny konkurs ekologiczny organizowany corocznie w kwietniu przez Szkołę Podstawową nr 23 w Łodzi, hasło tegorocznej edycji to: „Ekologiczna wizja świata za 50 lat”. Udział wzięło w niej 10 szkół, przedstawicielka Źródeł wzięła udział w obradach jury.
- **IV Międzyszkolny Konkurs Przyrodniczy „Miłośnicy Ziemi”:** Konkurs organizowany przez Szkołę Podstawową nr 174 w Łodzi, finał odbył się 23 kwietnia 2008 r. W konkursie brali udział uczniowie klas III (współpraca organizacyjna, nadzór merytoryczny, jury, fundowanie nagród).

BARDZO ZIELONE SZKOŁY

Cele: urozmaicenie i wzmocnienie formalnej (szkolnej) edukacji ekologicznej, prezentacja zachowań prośrodowiskowych, budzenie świadomości ekologicznej

Adresaci: uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów

Zasięg: ogólnopolski

Terminy: rozpoczęcie 2001 r., projekt wieloletni, nie planujemy zakończenia projektu

- Opis:** Wychodząc z założenia iż ważną częścią edukacji ekologicznej, zwłaszcza dla młodzieży z miasta jest bezpośredni kontakt z przyrodą Ośrodek Działań Ekologicznych "Źródła" od 2002 roku zajmuje się organizacją kilkudniowych wycieczek z intensywnym programem ekologicznym. Dla podkreślenia wysokiej jakości merytorycznej takich wyjazdów, nazywamy je "Bardzo Zielonymi Szkołami". "Bardzo zielone szkoły" są odpowiedzią na coraz częstsza dewaluację terminu "zielona szkoła", która sprowadza się jedynie do wyjazdu połączonego ze zwiedzaniem pobliskiego zabytku i ogniska. W programie naszych wycieczek zawarliśmy zapoznanie uczestników z wartościami przyrodniczymi i kulturowymi okolicy oraz zagrożeniami dla danego terenu, wycieczki do rezerwatów, zajęcie warsztatowe w terenie, zabawy integracyjne, spotkania z pracownikami parku, przyrodnikami, leśnikami, wieczorne pokazy slajdów. Uczniowie zdobywają zarówno wiedzę przyrodniczą: zapoznają się z gatunkami roślin i zwierząt, rodzajami siedlisk, poznają gatunki chronione; jak i wiadomości o historii i kulturze regionu, zabytkach i życiu lokalnych społeczności. W trakcie wycieczki zapewniamy uczniom szeroki wachlarz zagadnień i technik zajęć. Chcemy zaciekać i zainspirować dzieci i młodzież do szukania wiedzy w kontaktach z przyrodą i ludźmi. Preferujemy naukę poprzez zabawę i aktywne uczestnictwo w warsztatach. Proponowane przez nas zajęcia dopasowane są do zagadnień ścieżek międzyprzedmiotowych: ekologicznej, zdrowotnej, edukacji medialnej i edukacji regionalnej. Wycieczki odbywają się w 7 miejscowościach, na bieżąco dodawane są nowe miejsca do oferty.
- Wyniki:** W 2008 roku zorganizowano wyjazdy na Bardzo Zielone Szkoły dla 47 klas szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, w sumie dla 947 uczniów z różnych zakątków Polski.

PARKI I OGRODY OZCZAMI MŁODZIEŻY (etap V)

- Cele:** zaangażowanie uczniów w działania na rzecz najbliższego środowiska przyrodniczego oraz promocję swojego regionu, budowanie więzi emocjonalnej z regionem, poszerzenie wiedzy o jego historii oraz wartościach przyrodniczych i kulturowych, wyzwolenie wśród młodzieży poczucia odpowiedzialności za najbliższe otoczenie i wzrost świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży, a także społeczności lokalnych dzięki upowszechnieniu wiedzy o parkach
- Adresaci:** uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych
- Zasięg:** woj. lubuskie, zachodniopomorskie, pomorskie (etap V)
- Terminy:** rozpoczęcie cyklu projektów styczeń 2006 r., etap V: czerwiec 2007 - marzec 2008 r.
- Opis:** Działanie jest kolejnym, piątym już etapem projektu poświęconego parkom. Dotychczas objął swoim zasięgiem 13 województw. Projekt "Parki i ogrody oczami młodzieży" zakładał opracowanie przez grupy uczniowskie (klasy, koła ekologiczne) przewodnika po parku we własnej miejscowości, obejmującego historię parku, charakterystykę przyrodniczą, a także dodatkowo dokumentację ikonograficzną. W tym celu zostały opracowane materiały: wytyczne do opisu parku, scenariusze zajęć ułatwiające zainicjowanie projektu, zmotywowanie uczniów do podjęcia działań oraz przekazania podstawowej wiedzy koniecznej do realizacji projektu, oraz przeprowadzono jednodniowe szkolenie dla nauczycieli - szkolnych koordynatorów projektu. Opracowane przez uczniów przewodniki po lokalnym parku złożyły się na publikację książkowe, które otrzymali nauczyciele, szkoły oraz urzędy z miejscowości biorących udział w projekcie. Od 2004 roku Ośrodek prowadzi stronę internetową poświęconą parkom www.parki.org, pierwotnie tylko parkom Łodzi, a następnie parkom woj. łódzkiego, województw objętych projektem, łącznie 13 województw. Projekt finansowany ze środków NFOŚiGW.
- Wyniki:** Opracowane przez uczniów opisy parków oraz wyznaczone przez nich ścieżki dydaktyczno-spacerowe po parkach. Publikacje książkowe: "Parki i ogrody woj. zachodniopomorskiego", "Parki i ogrody woj. lubuskiego", "Parki i ogrody woj. pomorskiego" składające się z opisów parków opracowanych przez uczestników projektu, wydane w nakładzie 500 egzemplarzy, rozesłane do szkół, urzędów samorządowych, bibliotek oraz organizacji i instytucji zajmujących się promocją regionu.
- Strona internetowa projektu zawierająca wszystkie materiały nadesłane przez uczniów, uzupełniona w stosunku do publikacji dodatkowymi galeriami fotograficznymi oraz materiałami dodatkowymi wypracowanymi w trakcie realizacji projektu.

SKLEP → WYSYPISKO: ULICA JEDNOKIERUNKOWA? – 2 i 3 edycja

- Cele:** podniesienie świadomości dzieci i młodzieży w zakresie zrównoważonej konsumpcji oraz gospodarki odpadowej, wpojenie młodym ludziom nawyków odnośnie postępowania z odpadami (RRR) i nauka zasad segregacji odpadów, zainicjowanie w placówkach oświatowych działań związanych z realizacją selektywnej zbiórki surowców wtórnych, zmonitorowanie funkcjonowania systemu selektywnej zbiórki odpadów w miastach objętych zasięgiem projektu.
- Adresaci:** uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów terenu Warszawy, Łodzi i Poznania
- Zasięg:** woj. mazowieckie, łódzkie, wielkopolskie (2 edycja), woj. mazowieckie, łódzkie, wielkopolskie,

- Terminy:** małopolskie (3 edycja)
rozpoczęcie: wrzesień 2007, zakończenie: czerwiec 2008 (2 edycja);
rozpoczęcie: wrzesień 2008, zakończenie: czerwiec 2009 (3 edycja)
- Opis:** Projekt obejmuje część teoretyczną, praktyczną oraz uroczyste zakończenie projektu. Część teoretyczna zawiera szkolenie dla nauczycieli oraz warsztaty dla uczniów. Część praktyczna obejmuje zajęcia dla uczniów w sortowni odpadów oraz akcję promocyjno-informacyjną nt. planowanej zbiórki surowców wtórnych, wdrożenie i realizację selektywnej zbiórki odpadów na terenie szkoły, przeprowadzenie monitoringu funkcjonowania systemu selektywnej zbiórki w otoczeniu szkoły.
- Wyniki:** W 2 edycji w projekcie uczestniczyło 75 szkół z Warszawy, Łodzi i Poznania. W 3 edycji udział wzięło kolejne 75 szkół z Warszawy, Łodzi, Poznania i Krakowa. Łączna liczba uczestników zaangażowanych w obie edycje projektu w roku 2008 to ok. 3600 uczniów i ok. 90 nauczycieli. W 2008 przeprowadzono 225 warsztatów z zakresu gospodarki odpadami i zrównoważonej konsumpcji w ramach projektu. Zrealizowano 4 szkolenia dla nauczycieli, w których wzięło udział około 100 osób. Uaktualniono i dopracowano 7 scenariuszy zajęć oraz stworzonych zostało kolejnych 7.

SZKOLNE OGRODY – ZIELONE PRACOWNIE

- Cele:** propagowanie idei ogródków szkolnych jako nieocenionych miejsc do nauczania przyrody, biologii i edukacji ekologicznej oraz wyłonienie najciekawszych – wartych promowania – projektów tworzenia szkolnych ogrodów
- Adresaci:** nauczyciele wszystkich typów szkół oraz innych placówek oświatowych
- Zasięg:** projekt ogólnopolski
- Terminy:** październik 2007 – grudzień 2008
- Opis:** Kluczowym elementem projektu jest konkurs dla placówek oświatowych posiadających ogród dydaktyczny o powierzchni co najmniej 5 arów, polegał on na nadesłaniu opisu ogrodu, jego wykorzystania w działalności dydaktycznej i wychowawczej szkoły wraz z ilustracją fotograficzną. Zwycięskie szkoły otrzymały nagrody finansowe, odbył się również konkurs internetowy. Projekt współfinansowany był przez NFOŚiGW.
- Wyniki:** W ramach projektu stworzona została strona internetowa na której znajdują się wszystkie nadesłane opisy ogródków oraz inne materiały poświęcone tej tematyce, wydana została publikacja pokonkursowa pt. "Szkolne ogrody –zielone pracownie", obejmująca zagadnienia związane z tworzeniem i funkcjonowaniem szkolnych ogrodów. Publikacja dystrybuowana została bezpośrednio do szkół, bibliotek, ośrodków doskonalenia nauczycieli oraz rozdawana uczestnikom seminariów pokonkursowych. Przeprowadzono 20 seminariów dla 600 nauczycieli.

PSUBRATY. OCHRONA HUMANITARNA ZWIERZĄT

- Cele:** uwrażliwienie młodzieży na los zwierząt oraz zmotywowanie jej do aktywnego podjęcia działań na rzecz zwierząt, promowanie postawy gotowości do zaangażowania się w sprawy lokalnej społeczności oraz zachęcenie do wzięcia odpowiedzialności za losy swojego najbliższego otoczenia
- Adresaci:** uczniowie łódzkich szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich, nauczyciele, pracownicy i działacze instytucji związanych z ochroną zwierząt
- Zasięg:** Łódź
- Terminy:** październik – grudzień 2008 r.
- Opis:** Projekt rozpoczyna się wdrożeniem uczniów w tematykę ochrony zwierząt poprzez przeprowadzenie warsztatów z zakresu zwyczajów, potrzeb i warunków życia różnych gatunków, odpowiedzialnej opieki i umiejętnej pomocy. Po warsztatach uczniowie przystąpili do realizacji zadania - stworzenia raportów na temat sytuacji wybranej przez nich grupy zwierząt oraz zaprojektowania elementu kampanii promującej humanitaryzm. Część szkół ma zorganizowała debaty, podczas których uczniowie zaprezentowali efekty swojej pracy przed całą szkołą. Więcej informacji o projekcie na stronie zwierzeta.zrodla.org. Projekt dofinansowany jest ze środków FIO
- Wyniki:** W szkoleniu dla szkolnych koordynatorów projektu uczestniczyło 23 nauczycieli. Przeprowadzono z uczniami 40 godzin warsztatów poświęconych odpowiedzialnej opiece nad zwierzętami. Odbyło się 12 szkolnych debat z udziałem 6 różnych ekspertów. Wszystkie szkoły stworzyły raporty oraz elementy kampanii promujące pozytywne zachowania wobec zwierząt, m.in. plakaty, prezentacje multimedialne, scenki teatralne, makiety ZOO, broszury, wiersze i piosenki. Wydano książkę dla dzieci pt. "Psubraty – jak pomóc zwierzętom?" w nakładzie 2000 egz. oraz pocztówki i kalendarzyki. Efekty nadprogramowe to zbiórki na rzecz schronisk dla zwierząt (łącznie zebrano ponad 130 kg

karmy), zbudowane budy dla psów i karmniki dla ptaków. W uroczystości podsumowującej projekt wzięło udział ponad 130 osób, które zapoznały się z wynikami pracy uczniów, odbył się również pokaz filmu. Wszystkim uczestnikom wręczono dyplomy oraz ww. wydawnictwa.

EKOEDUKATORZY 2 – PROGRAM ROZWOJU LOKALNYCH GRUP WOLONTARIATU EKOLOGICZNEGO

- Cele:** rozwój lokalnych grup ekoedukatorów, wolontariuszy inicjujących działania proekologiczne w swoich lokalnych społecznościach, poprzez przeniesienie doświadczeń stowarzyszenia realizującego kompleksowe programy edukacji ekologicznej na terenie Łodzi, na grunt innych miejscowości.
- Adresaci:** zainteresowane osoby z terenu kraju (w większości studenci i lokalni działacze)
- Zasięg:** ogólnopolski
- Terminy:** wrzesień 2007 – czerwiec 2008
- Opis:** Projekt zakłada przekazanie doświadczeń oraz metod i technik dla grup edukacyjnych działających poza Łodzią. Od uczestników oczekujemy, że stworzą w swojej miejscowości min. 2-3 osobową grupę, która będzie prowadzić (np. w szkołach, domu kultury, w terenie itp.) działania edukacyjne według metodologii Źródeł, ale z uwzględnieniem lokalnej specyfiki, umiejętności i zainteresowań członków grupy itp. ODE Źródła zapewnia wsparcie merytoryczne i organizacyjne, jak również materiały dydaktyczne i plastyczne. W ramach projektu odbyło się 60 godzinne szkolenie łączące trening teoretyczny z praktyką (Łowicz, 12-17 listopada 2007). Uczestnicy w ramach projektu przeprowadzą co najmniej 8 warsztatów dla młodzieży w swojej miejscowości oraz stworzą autorski scenariusz zajęć. Projekt finansowany ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich oraz NFOŚiGW
- Wyniki:** W 2007 roku przeprowadzono 60 godzinne szkolenie dla 28 osób. Stworzonych zostało 14 scenariuszy zajęć. Uczestnicy w czasie trwania projektu przeprowadzili według scenariuszy opracowanych przez pracowników Ośrodka oraz na podstawie scenariuszy autorskich ekoedukatorów łącznie 163 dwugodzinnych warsztatów (326 godzin) w szkołach, bibliotekach, domach kultury dla łącznie 3400 uczniów oraz ok. 600 godzin warsztatowych zajęć podczas 17 kilkudniowych zielonych szkół, w których wzięło udział 751 uczniów. Także w czerwcu (już po formalnym zakończeniu projektu) grupy w dalszym ciągu prowadziły warsztaty w swoich miejscowościach, przeprowadzonych zostało 8 dwugodzinnych warsztatów dla łącznie 172 uczniów. Łącznie we wszystkich zajęciach wzięło udział 4323 uczniów.

KUPUJ ODPOWIEDZIALNIE (ETAP I i II)

- Cele:** aktywna edukacja obywatelska w zakresie zrównoważonej konsumpcji, nastawiona na kształtowanie postaw proekologicznego konsumenta wśród młodzieży, połączona ze społeczną kampanią informacyjną.
- Adresaci:** młodzież w wieku 13-19 lat, beneficjenci zaplanowanych działań edukacyjnych; osoby korzystające z porad Regionalnych Punktów Informacyjno-Edukacyjnych oraz wszystkie inne osoby będące odbiorcami społecznej kampanii informacyjnej.
- Zasięg:** ogólnopolski, ODE Źródła odpowiada za realizację projektu w województwie łódzkim
- Terminy:** od 1 stycznia do 31 października 2008 r. (etap I), od 1 września do 31 grudnia 2008 r. (etap II)
- Opis:** ogólnopolska kampania informacyjno-edukacyjna prowadzona przez PZS we współpracy z jej regionalnymi organizacjami członkowskimi. Etap I obejmował szkolenia z zakresu zrównoważonej konsumpcji w szkołach, przeprowadzenie społecznej kampanii informacyjnej oraz udzielanie porad konsumenckich w ramach Regionalnych Punktów Informacyjno-Edukacyjnych, rozbudowę konsumenckiego portalu internetowego dla młodzieży. Etap II obejmował szkolenia z zakresu zrównoważonej konsumpcji dla trenerów prowadzących zajęcia w szkołach, warsztaty w szkołach, przeprowadzenie społecznej kampanii informacyjnej oraz rozbudowę konsumenckiego portalu internetowego dla młodzieży, ważnym zdaniem było zorganizowanie spotkania promującego idee odpowiedzialnej konsumpcji połączonego ze spotkaniem dla mediów.
- Wyniki:** etap I: przeprowadzenie 10 warsztatów w szkołach (ok. 300 uczestników, którzy otrzymali poradniki konsumenckie), doposażenie zasobów organizacji w poradniki konsumenckie, scenariusze z płytami CD oraz broszury o tematyce konsumenckiej, udzielenie porad o tematyce konsumenckiej w ramach funkcjonowania Punktu.
- etap II: przeprowadzenie 10 warsztatów w szkołach (ok. 300 uczestników, którzy otrzymali poradniki konsumenckie), doposażenie zasobów organizacji w poradniki konsumenckie, scenariusze z płytami CD, broszury i kartki świąteczne o tematyce konsumenckiej oraz banery i kalendarze konsumenckie na rok 2009, zorganizowanie warsztatów artystycznych dla dzieci, młodzieży jak i dorosłych promujących idee odpowiedzialnej konsumpcji (około 50 uczestników), udział w wywiadach dla radia Łódź, Vox Fm i radia Żak i Pogoda oraz telewizji Toya.

DOLINAMI RZEK

Celem projektu jest produkcja i emisja w telewizji siedmioodcinkowego serialu dokumentalnego poświęconego rzekom. Seria siedmiu filmów, pod zbiorowym tytułem „Dolinami rzek”, w atrakcyjny sposób zaprezentuje najpiękniejsze rzeki Polski. Trzydziestominutowe odcinki przedstawią niepowtarzalne uroki Wisły, Odry, Warty, Bugu, Narwi, Biebrzy oraz Dunajca. Współczesne obserwacje będą zderzone z opisami podróży Zygmunta Glogera zawartymi w książce „Dolinami rzek” z 1902 roku. Ten znakomity historyk, archeolog, etnograf, folklorysta i zarazem krajoznawca – wychodził z założenia, że przed powstaniem dróg ludzie podróżowali rzekami i osiedlali się nad ich brzegami - po czym pozostać musiały ciekawe pamiątki. Podczas swoich eskapad odnajdywał interesujące pod względem historycznym i archeologicznym tropy. W naszych filmach podążymy śladami jego odkryć. Realizacja projektu została rozpoczęta w grudniu 2008 roku, planowane zakończenie we wrześniu 2009 roku.

PAKIET EDUKACYJNY: NATURA 2000 I INNE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Głównym celem projektu jest zapoznanie uczniów i nauczycieli z problematyką programu NATURA 2000 oraz pozostałymi formami ochrony środowiska. Projekt obejmuje wydanie i rozdyskwywanie dwustronnej ściennej mapy Polski w skali 1 : 550 000. Strona pierwsza to mapa ochrony środowiska - Natura 2000 i inne formy ochrony przyrody, a na stronie drugiej znajdzie się katalog zdjęć gatunków chronionych objętych programem Natura 2000. Dodatkowo powstanie broszura ze wskazówkami metodycznymi dla nauczycieli, która będzie rodzajem podręcznika użytkowania pakietu edukacyjnego. Zawierać będzie opis pakietu edukacyjnego i sposobu jego wykorzystania w nauczaniu młodzieży w zakresie ochrony środowiska naturalnego w Polsce i Europejskiej Sieci Ekologicznej „NATURA 2000”. Planujemy także przeprowadzić działania edukacyjne bezpośrednio w szkołach mające na celu zwiększenie stanu wiedzy nt. sieci "Natura 2000". Wraz z mapą i broszurą szkoły gimnazjalne do których skierowany jest projekt zaproszenie dla nauczycieli na szkolenia związane z planowanymi działaniami aktywizującymi dla uczniów. Zadaniem szkół które przystąpią do aktywnego udziału w projekcie będzie zorganizowanie szkolnej wystawy, składającej się z 10 plakatów. Po wystawie oprowadzać będzie przeszkolona grupa uczniów pod kierunkiem nauczyciela. Uczniowie zorganizują także inne wydarzenia np. debatę, apel, projekcję filmu, dyskusję, napiszą artykuł do gazetki szkolnej a nawet do lokalnej gazety, podejmą działania na rzecz ochrony przyrody w swojej okolicy, zorganizują wycieczkę do obszarów objętych "Naturą 2000". Realizacja projektu została rozpoczęta w grudniu 2008 roku, planowane zakończenie w marcu 2010 roku.

INNE DZIAŁANIA

Faktura w sieci – książka dla dzieci

Akcja ta została zorganizowana pod patronatem Telekomunikacji Polskiej S.A. W ramach tej imprezy w Zespole Szkół nr 86 w Szpitalu Dziecięcym „Niekańska” w Warszawie zostały przeprowadzone dwa warsztaty ekologiczne. Zajęcia miały na celu zwrócenie uwagi młodych ludzi i uwrażliwienie ich na zagrożenia związane z rozwojem cywilizacji oraz pokazanie, że codzienne decyzje mają wpływ na stan środowiska. Zajęcia były połączone z konkursem plastycznym, quizem z wiedzy ekologicznej oraz tworzeniem komiksów. Nasi trenerzy oprócz zajęć w świetlicy w większym gronie, odwiedzili również te dzieci, które nie mogły przyjść na zajęcia z powodu różnych dolegliwości. Podczas warsztatów rozdawana była książeczka wydana specjalnie na tą okazję.

Piknik Ekologiczny – otwarcie pierwszego punktu segregacji odpadów w Tesco

Plenerowa impreza przy hipermarkecie Tesco miała na celu rozpropagowanie idei selektywnej zbiórki odpadów wśród mieszkańców Warszawy. Na potrzeby tego pikniku przygotowaliśmy rozbudowany program obejmujący zarówno część merytoryczną jak i praktyczną. Różnorodne stanowiska przyciągały uwagę nie tylko dzieci, ale również i dorosłych. Podczas naszych warsztatów można było dowiedzieć co oznaczają ekoznaki znajdujące się na produktach kupowanych w sklepie a także poznać tajniki prawidłowej segregacji odpadów – w teorii oraz w praktyce. Dla najmłodszych przygotowaliśmy zabawy ruchowe oraz konkursy plastyczne. Jednak największą atrakcją było malowanie toreb bawełnianych, które potem oczywiście można było zabrać do domu.

Warszawskie Dni Recyklingu

Był to piknik Ekologiczny zorganizowany przez miasto mający na celu promocję Recyklingu i racjonalnej gospodarki odpadami w Warszawie - oraz uświadamiający mieszkańcom problematykę związaną z odpadami w szczególności odpadami niebezpiecznymi (elektrośmieci). ODE Źródła przy współpracy KNS UKSW przygotował prezentację dotyczącą recyklingu i ochrony środowiska oraz zajęcia warsztatowe dla uczestników pikniku mające na celu poszerzenie wiedzy odnośnie niebezpieczeństw związanych z niewłaściwą gospodarką odpadami - dla najmłodszych uczestników przygotowaliśmy serię kolorowanek i quizów przedstawiających przedmiotową problematykę.

Warszawa Stolicą Czystości – współpraca z BOŚ m. st. Warszawy

ODE „Źródła” został zaproszony do współpracy w realizacji projektu Warszawa Stolicą Czystości. Ośrodek przygotowuje publikację dla najmłodszych traktującą o problematyce gospodarki odpadami w mieście. Książeczka będzie miała postać bajki wzbogaconej o ilustracje do samodzielnego pokolorowania przez dzieci.

Dzień Ziemi

ODE „Źródła” w czasie Dnia Ziemi na Polach Mokotowskich w Warszawie obsługiwał stoisko firmy Auraeko, zajmującej się recyklingiem świetlówek. Współpracownicy Źródeł odpowiedzialni byli za organizację i przeprowadzenie zabaw i konkursów dla osób odwiedzających stoisko.

Piknik w Gliwicach

ODE „Źródła” został ponownie zaangażowany przez firmę Auraeko do zorganizowania stoiska firmy na imprezie plenerowej w Gliwicach. Podczas imprezy nasi trenerzy prowadzili różnorodne warsztaty skierowane zarówno do młodzieży jak i dorosłych.

Konferencja naukowa „Perspektywy w ochronie środowiska”

Przedstawiciel ODE „Źródła” został zaproszony do wygłoszenia referatu na konferencji organizowanej przez Instytut Ekologii i Bioetyki UKSW.

Współpraca z Kołem Naukowym Sozologów UKSW i Kołem Naukowym Zoologów SGGW

Studenci KNS UKSW i KNZ SGGW przygotowywali prezentacje i pogadanki dla uczniów szkół współpracujących z ODE „Źródła”. Członkowie ODE „Źródła” wygłaszali pogadanki dla studentów kół naukowych. W ODE „Źródła” w 2008 praktyki zawodowe odbyło 11 osób należących do ww. kół naukowych. W wyniku współpracy na potrzeby warsztatów prowadzonych przez ODE „Źródła” udostępnione zostało laboratorium środowiskowe IEiB UKSW.

Warszawski Okrągły Stół Odpadowy (WOSO)

WOSO to forum dialogu społecznego powołane przez Ośrodek Konsultacji i Dialogu Społecznego UM Warszawy. Celem WOSO jest analiza systemu gospodarki odpadami w Warszawie i wypracowanie rekomendacji dla lokalnych władz w zakresie rozwiązań systemowych, jak i edukacji i informacji społeczności w stolicy. W jego skład wchodzi przedstawiciele organów administracji samorządowej, ośrodków naukowych, operatorów komunalnych, organizacji pozarządowych. Członkowie ODE „Źródła” uczestniczą w obradach ciała od pierwszego posiedzenia jesieni 2007.

Współpraca z Ośrodkiem Socjoterapii u Siemachy (Kraków)

Warsztaty plastyczne dla dzieci i młodzieży z ośrodka socjoterapii u Siemachy. Celem było połączenie edukacji ekologicznej ze sztuką, promocja zdrowego stylu życia, podniesienie świadomości dzieci i młodzieży w zakresie zrównoważonej konsumpcji oraz gospodarki odpadami, promowanie idei selektywnej zbiórki. Poprzez prace plastyczne rozwój emocjonalny dzieci, uwrażliwienie na piękno przyrody, zwrócenie uwagi na jej zasoby i ochronę naturalnych zasobów naszej przyrody. Warsztaty prowadzone w różnych blokach tematycznych, ściśle powiązane z odpadami, które poddajemy recyklingowi. Część warsztatów poświęcona była zasobom naturalnym przyrody. Każde zajęcia plastyczne poprzedzone były zajęciami teoretycznymi wprowadzającymi w tematykę zajęć. Zajęcia prowadzone były w dwóch grupach przez okres 3 miesięcy (od października do grudnia 2008 r.)

Współpraca z Willa Decjusza (Kraków)

Piknik rodzinnego podczas którego odbywały się różnorodne zajęcia i zabawy związane z promocją zdrowego stylu życia i zasad małej ekologii. Stworzenie miasteczka ekologicznego, w którym dzieci mogły wędrować i zdobywać wiedzę związaną ze zdrowym stylem życia, tworzyć własnoręcznie kostiumy do przedstawienia uświadamiającego zagorzenia czyhające na zwierzęta w naszym codziennym życiu, poznać świat roślin i zwierząt otaczającej nas okolicy. Warsztaty, zabawy i konkursy mobilizowały dzieci i ich opiekunów do poznania tematyki związanej z oszczędzaniem wody czy energii. Piknik odbył się w czerwcu 2008, uczestnikami były rodziny aglomeracji krakowskiej. Piknik był okazją do promocji Źródeł na terenie Krakowa.

Warsztaty realizowane we współpracy z Krakowskim Biuro Promocji Kultury

Interaktywne wykłady związane z odpowiedzialnymi zakupami. Celem działań było zapoznanie dzieci ze szkół podstawowych i gimnazjów z tematem gospodarki odpadami. Ukazanie pułapek czyhających podczas codziennych zakupów oraz możliwości walki z nadmiernie gromadzącymi się odpadami w naszym najbliższym otoczeniu. Adresatem warsztatów były dzieci w wieku szkolnym z terenu województwa małopolskiego. Współpraca z KBPK została nawiązana w październiku 2008 roku i planowane są dalsze warsztaty. W roku 2008 zorganizowano 10 warsztatów/wykładów, w których wzięło udział około 1400 osób.

Warsztaty realizowane we współpracy z bibliotekami krakowskimi

Biblioteka jest miejscem w którym poznajemy świat. Pożyczając książki, zamiast je kupować, oszczędzamy lasy. Próba połączenia warsztatów uwrażliwiających dzieci na otaczający nas świat przyrody, piękno i potrzebę dbania o nasze najbliższe małe środowisko. Adresatem były dzieci i młodzież należące do lokalnych bibliotek miejskich w Krakowie. Przeprowadzono 3 zajęcia warsztatowe, w których wzięło udział 75 osób. Zajęcia łączyły zabawy ruchowe, plastyczne, gry, dyskusje i obserwacje, zajęcia zakończone były częścią praktyczną – wcieleniem w życie

codzienne poznanych zasad i wskazówek.

Warsztaty „Zarządzanie strategiczne w przedsiębiorstwach społecznych”

Czterech przedstawicieli kierownictwa Źródeł wzięło udział w cyklu warsztatów dot. zarządzania strategicznego w przedsiębiorstwach społecznych. Warsztaty były elementem międzynarodowego przedsięwzięcia o nazwie EU Training Excellence for Social Entrepreneurship Sector, w którym Wydział Zarządzania UŁ – organizator warsztatów - był jednym z partnerów. Przedsięwzięcie służyło wypracowaniu programu studiów niestacjonarnych na poziomie magisterskim, skierowanych do przedsiębiorców społecznych. Zakres tematyczny warsztatów to m.in.: metody i proces strategicznego zarządzania, analiza interesariuszy przedsiębiorstwa, analiza SWOT dla planowanego przedsięwzięcia, budowanie strategii, wdrażanie strategii, proces decyzyjny, kontrola i ewaluacja procesu.

Konferencja COP14

Udział przedstawiciela Źródeł w roli obserwatora w Konferencji COP14: XIV Konferencja Stron Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC) wraz z IV Sesją Spotkania Stron Protokołu z Kioto (1 do 12 grudnia 2008 r., Poznań)

Konferencja „Biuletyn Informacji Publicznej w organizacjach pozarządowych. Kolejny uciążliwy wymóg czy sensowne rozwiązanie na rzecz przejrzystości?”

Udział przedstawiciela Źródeł w konferencji, 25 listopada 2008 r., Warszawa, Fundacja im. Stefana Batorego. Podczas konferencji podjęty został m.in. temat niewypełniania przez trzeci sektor obowiązku prowadzenia Biuletynu Informacji Publicznej. Poza tym uczestnicy zastanawiali się będą nad celami wprowadzenia Biuletynu przez ustawodawcę i jego znaczeniem dla zwiększania przejrzystości. Zastanawiano się czy wymagania techniczne BIPów są w ogóle możliwe do spełnienia dla organizacji pozarządowych. Konferencja była okazją do podzielenia się pierwszymi doświadczeniami z prowadzenia BIP przez NGO-sy. Z pośród zaledwie kilku Biuletynów prowadzonych przez organizacje pozarządowe, pierwszym jaki został uruchomiony (w październiku 2008 r.) był BIP Ośrodka Działań Ekologicznych „Źródła” (<http://bip.zrodla.org>).

Wieczór dla Globalnego Południa

Spotkanie dyskusyjno-filmowe w ośrodku „Zielona 27” nt. polskiej pomocy krajom Globalnego Południa, 20 listopada 2008 r. W programie: dyskusja nt. polskiej pomocy w kontekście raportu organizacji pozarządowych pt. "Polska Pomoc Zagraniczna 2007", filmowa prezentacja działań Polskiej Zielonej Sieci realizowanych w Ghanie na terenach wiejskich (Polska Pomoc), Fair Trade w Łodzi - prezentacja materiałów, toreb, obrusów i zaston z batiku, farbowanych i szytych przez kobiety z 2 stowarzyszeń powstałych w Ghanie w ramach polskiej pomocy (projekt Polskiej Zielonej Sieci), pokaz filmu "Life and Debt" - prawda o Jamajce. Spotkanie zorganizowane we współpracy z Polską Zieloną Siecią i Akcją Globalne Południe.

Spotkanie nt. Fair Trade

Spotkania dyskusyjno-filmowe w ośrodku „Zielona 27” poświęcone idei sprawiedliwego handlu, 29 października 2008 r. W programie: prezentacja problemu, dyskusja, pokaz filmu "Black Gold", degustacja kawy z etiopskiej spółdzielni Oromia.

Konferencja „Rozwój edukacji ekologicznej w szkole podstawowej i przedszkolu”

Przedstawicielki Źródeł wzięły udział w Konferencji metodycznej "Rozwój edukacji ekologicznej w szkole podstawowej i przedszkolu", zorganizowanej przez Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego 9 października 2008. Podczas konferencji zaprezentowana została oferta warsztatów, szkoleń, zielonych szkół oraz najnowsze projekty edukacyjne Źródeł. W konferencji udział wzięło około 60 nauczycieli.

Projekt Wolny Rynek / Free Market – Festiwal Dialogu Czterech Kultur

Udział w projekcie Wolny Rynek / Free Market organizowanym z inicjatywy grupy Public Movement w ramach VII edycji Festiwalu Dialogu Czterech Kultur. Organizacja stanowiska i warsztatów dla dzieci i dorosłych na Starym Rynku w Łodzi, 12 września 2008 r. W ofercie Źródeł znalazły się: happening plastyczny dla wszystkich, konkursy i warsztaty dla dzieci, zabawy z chustą animacyjną (tzw. spadochronem), spacer z przewodnikiem po Parku Staromiejskim (dla wszystkich zainteresowanych informator o parku).

W czasach Gutenberga – impreza plenerowa przy zamku Chudów, 13 lipca 2008 r.

Organizacja warsztatów czerpania papieru i warsztatów ekologicznych dla dzieci i dorosłych. W imprezie wzięło udział kilkaset osób.

Konferencja „Zielone skarby Łodzi”

Udział przedstawiciela Źródeł w konferencji poświęconej tworzeniu nowych form ochrony przyrody (rozbudowa systemu przyrodniczego miasta i form ochrony przyrody na terenie miasta) oraz łódzkim parkom (ocena ich stanu i perspektywy rozwoju). Konferencja odbyła się 13 października 2008 r.

PRZY REALIZACJI PROJEKTÓW WSPÓŁPRACUJEMY M.IN. Z:

Związkiem Stowarzyszeń "Polska Zielona Sieć"

Stowarzyszeniem "Niepełnosprawni dla Środowiska EKON"

Centrum Edukacji Obywatelskiej

Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego

Urzędem Miasta Wołomin

Zarządem Oczyszczania Miasta w Warszawie,

Biurem Ochrony Środowiska i Ośrodkiem Konsultacji i Dialogu Społecznego Urzędu Miasta Warszawy,

Referatem Gospodarki Komunalnej Urzędu Miasta Józefowa

Stowarzyszenie Willa Dacjusza

Krakowskie Biuro Promocji Kultury

Fundacją Zamku Chudów